

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ing. Viery Horčicové a soudců JUDr. Vladimíra Gabriela Navrátila a JUDr. Jaromíra Klepše ve věci

žalobce: **O. A. K. G.**
zastoupen advokátkou JUDr. Violetou Jiráčkovou
sídlem Strossmayerovo náměstí 976/1, 170 00 Praha 7

proti

žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**
sídlem Mariánské náměstí 2/2, 110 01 Praha 1

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného č. j. MHMP 1987343/2018 z 2. 1. 2019

takto:

- I. Žaloba **se zamítá**.
- II. Žalobce **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovanému **se náhrada nákladů řízení nepřiznává**.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce podal 18. 2. 2014 žádost podle § 42 odst. 3 písm. a) zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství a o změně některých zákonů, (dále jen „**zákon o státním občanství**“), o vydání osvědčení ve smyslu § 43 zákona, že jeho otec, Ing. E. (dříve A. K.) K., narozen X v X a zemřelý X v X, byl v období od 15. 6. 1950 do 27. 11. 1955 československým státním

občanem. Úřad městské části Prahy 6 rozhodnutím č. j. UMCP1 127079/2017 z 18. 8. 2017 žalobcovu žádost zamítl. Žalobce se proti tomuto rozhodnutí odvolal, avšak žalovaný žalobou napadeným rozhodnutím odvolání zamítl a prvostupňové rozhodnutí potvrdil.

2. Správní orgány dospěly na podkladě archivního šetření k závěru, že žalobcův otec se stal k 28. 10. 1918 státním občanem Československé republiky, avšak toto občanství pozbyl v důsledku ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb. z 2. 8. 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (dále jen „dekret č. 33“ nebo jen „dekret“). Tento dekret se na žalobcova otce podle zjištění správních orgánů vztahoval, jelikož byl německé národnosti, což dovodily ze sčítacích archů vyplněných při sčítání lidu v letech 1921 a 1930, v nichž se žalobcův otec (stejně jako jeho rodiče a sestra) k německé národnosti přihlásil a němčinu uvedl také jako svůj mateřský jazyk. Žalobcův otec kromě toho studoval v Německém reálném gymnáziu v Praze III a v Německém reálném gymnasiu na Smíchově, kde byla vyučovacím jazykem němčina. Poté pokračoval na Českém vysokém učení technickém, toto studium však není pro určení národnosti určující, neboť údaje o ní se v katalogích této školy liší.
3. Důvodem pro vynětí žalobcova otce z působnosti dekretu nebyla ani jeho nepochybná snaha připojit se v roce 1940 v Belgickém království k československé zahraniční armádě, neboť tento krok nelze hodnotit jako přihlášení se za Čecha v úředním hlášení během doby nesvobody ve smyslu § 1 odst. 3 dekretu č. 33, jenž vyžadoval opakovanost a soustavnost takového hlášení. Nakonec správní orgány uznaly, že žalobcův otec právě kvůli uvedené ochotě bojovat v československé armádě a kvůli útrapám pod nacistickým terorem nejspíš splňoval podmínky dekretu pro zachování československého státního občanství, avšak musel by podat příslušnou žádost podle § 2 odst. 2 dekretu, což podle archivních dokladů neučinil. Jeho státní občanství proto zaniklo ještě před rozhodnou dobou a osvědčení o něm nebylo možno žalobci vydat.

II. Argumentace účastníků řízení

II. 1. Žaloba

4. Žalobce se domáhá zrušení napadeného rozhodnutí pro jeho nezákonnost a nesprávné zjištění skutkového stavu. Namítl, že jeho otec nikdy nebyl německé národnosti, a proto nemohl československé občanství podle dekretu č. 33 pozbýt. Zdůraznil, že jeho otec byl židovského vyznání a patřil k etniku, které používalo český i německý jazyk; pojmy „etnikum“ a „národ“ však správní orgány dostatečně nerozlišily. Žalobcův otec ostatně studoval na Českém vysokém učení v Praze v českém jazyce a v tomto jazyce také skládal zkoušky. Sčítání lidu v roce 1930, z nějž napadené rozhodnutí zejména vychází, je podle žalobcova názoru sporné a již tehdy bylo předmětem kritiky kvůli různým výkladům „národnosti“, jež může být chápána subjektivně i objektivně. Tento pojem nebyl v souvisejících právních předpisech definován, pouze ve vládním nařízení č. 86 z 26. 6. 1930, upravujícím sčítání lidu, se uvádí, že národnost se zapisuje „zpravidla“ podle mateřského jazyka, z čehož vyplývá, že ji bylo možno určit i jiným způsobem, což dokládá i odborná literatura. Žalobce připomněl, že po aplikaci Norimberských zákonů na území Československa v roce 1938 byli Židé z rasových důvodů pronásledováni a jeho otec byl přinucen ze strachu o život v listopadu 1938 uprchnout do emigrace. Jeho příbuzní, již neuprchli, byli poté zavražděni ve vyhlazovacím táboře v Lodži. V zahraničí zůstal žalobcův otec věrný Československé republice, v roce 1940 se přihlásil v Belgii jako dobrovolník do československé armády, v odvodním lístku uvedl, že je československým

státním příslušníkem a jeho mateřskou řečí je řeč česká, ale kvůli srdeční vadě nebyl odveden. Po celý zbytek života se pak k české národnosti aktivně hlásil.

5. Žalobce dále odkázal na nálezný Ústavního soudu sp. zn. 617/08 z 24. 2. 2009, jenž podle jeho názoru posuzoval otázku zachování občanství v totožné situaci a v němž Ústavní soud konstatoval, že při dnešním hodnocení minulých událostí a za situace, kdy je vlivem značného časového odstupu od poválečného období již velmi obtížně dohledávat skutkové podklady, je nezbytné postupovat s největší obezřetností a v zájmu zajištění spravedlivé ochrany oprávněným zájmům účastníků řízení, a proto nelze různé nejasnosti či nedostatky ve skutkových zjištěních vykládat v neprospěch účastníka řízení. Konkrétně přihlášení se k německé národnosti je třeba dle Ústavního soudu posuzovat v širším historickém kontextu. K podmínce „trpění pod nacistickým terorem“ žalobce uvedl, že je třeba ji vykládat shodně jako perzekuci ve smyslu zákona č. 128/1946 Sb., a s odkazem na komentář k němu vyložil, že se jím rozumí pronásledování, kterým trpěly po 29. 9. 1938 osoby kterékoli národnosti nebo státní příslušnosti pro svou národnost, politické přesvědčení nebo rasu a které směřovalo k tomu, aby přineslo újmu na zdraví, svobodě, majetku, cti, občanské rovnoprávnosti. Takovému pronásledování nepochybně byl vystaven také žalobcův otec a jeho rodina, už jen z toho důvodu, že byli Židé.

II. 2. Vyjádření žalovaného

6. Žalovaný ve vyjádření k žalobě doslova zopakoval odůvodnění napadeného rozhodnutí, na jehož správnosti setrval a zavrhl zamítnutí žaloby pro její nedůvodnost.

II. 3. Žalobcová replika

7. Žalobce v replice souhlasil s názorem žalovaného, že při posuzování národnosti žalobcova otce je třeba vycházet ze subjektivního prohlášení potvrzeného určitými objektivními znaky, avšak vyjádřil přesvědčení, že posouzení případu jeho otce bylo nesprávné. K tomu zopakoval stěžejní body své argumentace obsažené v žalobě. Závěrem poukázal na to, že dekret č. 33 byl v celém rozsahu zrušen zákonem č. 194/1949 S., a neměl být proto v posuzované věci vůbec aplikován.

III. Posouzení věci

III. 1. Východiska právního hodnocení

8. Soud nejprve shledal, že jsou splněny podmínky řízení, žaloba je přípustná, byla podána včas a osobou oprávněnou. Následně vycházejí ze skutkového a právního stavu, jenž zde byl v době vydání napadeného rozhodnutí, přezkoumal je na základě podané žaloby v mezích žalobních bodů [§ 75 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále jen „s. ř. s.“)], včetně řízení předcházejícího jeho vydání, a nezjistil při tom žádnou vadu, k níž by byl povinen přihlédnout z úřední povinnosti.
9. Podle § 43 zákona o státním občanství se v osvědčení uvádí údaj o tom, že fyzická osoba je k datu jeho vydání státním občanem České republiky, a na žádost i údaj o tom, kdy, jakým způsobem a podle jakého právního předpisu fyzická osoba české či československé státní občanství nabyla nebo pozbyla, nebo také o tom, že k určitému datu nebo v určitém období byla českým státním občanem či československým státním občanem, případně o tom, že fyzická osoba je státním občanem České republiky od určitého data nepřetržitě do doby vydání osvědčení. Žádost o vydání osvědčení, které se bude týkat zemřelé osoby, může podat mimo jiné příbuzný této osoby v řadě přímé [§ 42 odst. 3 písm. a) zákona].

10. Zákon o státním občanství označuje napadený akt jako „osvědčení“, avšak z hlediska jeho dopadů do veřejných subjektivních práv osob a od nich se odvíjející možnosti přezkumu ve správním soudnictví není jeho název rozhodný (rozsudek NSS č. j. 1 Ans 8/2005-165 z 29. 3. 2006). Správní soudy přitom zamítnutí žádosti o vydání osvědčení o státním občanství konstantně považují za rozhodnutí ve smyslu § 65 s. ř. s. (srov. námátkou rozsudky NSS č. j. 1 As 10/2004-71 z 6. 10. 2004, č. j. 6 As 34/2007-82 z 15. 5. 2008, č. j. 2 As 97/2010-64 z 10. 12. 2010 nebo č. j. 7 As 33/2012-87 z 29. 1. 2015).
11. Žalobce je k podání žaloby aktivně legitimován podle § 65 odst. 2 s. ř. s. Ačkoli napadené rozhodnutí se nedotklo žádného jeho veřejného subjektivního práva ani právní sféry, neboť se zabývalo výlučně existencí státního občanství jeho otce, žalobce měl při splnění zákonných podmínek na vydání tohoto osvědčení právo jako příbuzný E. K. v řadě přímé, pro nějž by mělo osvědčení význam na příklad z hlediska možnosti získat státní občanství České republiky prohlášením podle § 33 zákona o státním občanství. Žalobce se proto může domáhat správní žalobou ochrany svého práva na zákonné vyřízení žádosti, jež zahrnuje také řádné vypořádání jeho námitek týkajících se existence státního občanství jeho otce. (Obdobnou procesní situaci se zabýval NSS v rozsudku č. j. 3 As 8/2006-136 z 25. 4. 2007, srov. jeho odstavec 39).
12. Při jednání konaném 7. 10. 2021 účastníci zopakovali argumenty uvedené v dosavadních procesních podáních a setrvali na svých procesních návrzích. Soud při něm provedl jako důkaz dopis Vyslanectví Republiky Československé v Caracasu z října 1944, podle nějž žalobcův otec přispěl ve třetím čtvrtletí 1944 Československému Červenému kříži částkou 200 Kč.
13. V projednávané věci je nesporné, že před účinností dekretu č. 33 byl žalobcův otec československým státním občanem. Pro posouzení žalobcovy žádosti je tak stěžejní zodpovědět otázku, zda československé státní občanství jeho otce v důsledku tohoto dekretu zaniklo.
14. Podle § 1 dekretu českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační moci nabyli státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého státního občanství (odstavec 1). Ostatní českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské pozbývají československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabývá účinnosti (odstavec 2). Tento dekret se nevztahuje na Němce a Maďary, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky přihlásili v úředním hlášení za Čechy nebo Slováky (odstavec 3).
15. Dekret zohledňoval zvláštní situaci osob, které sice spadaly pod ustanovení § 1, avšak prokázaly, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem (§ 2 odst. 1). Těmto osobám zůstalo československé státní občanství zachováno, pokud včas podaly žádost o zjištění této skutečnosti (§ 2 odst. 2), eventuálně žádost o vrácení již zaniklého občanství (§ 3). Obě žádosti bylo možno podat také v cizině, u zastupitelského úřadu, a oprávněná osoba tak mohla učinit do 10. 2. 1946 u žádosti podle § 2 odst. 2 a do 31. 10. 1950 u žádosti dle § 3 (vyhláška č. 40/1950 Sb., o konečné lhůtě k podání žádostí o vrácení československého státního občanství).
16. Mezi účastníky řízení není sporu o to, že žalobcův otec nenabyl státní příslušnosti německé ani maďarské, a proto nepozbyl československé státní občanství podle § 1 odst. 1 dekretu. Občanství by mu tak zůstalo zachováno, pokud by bylo prokázáno, že: 1) nebyl

německé národnosti, nebo 2) byl německé národnosti, ale v době zvýšeného ohrožení republiky se přihlásil v úředním hlášení za Čecha nebo Slováka, nebo 3) byl německé národnosti, ale zůstal věren Československé republice, nikdy se neprovinil proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnil boje za její osvobození, nebo trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Třetí možnost byla ovšem dále podmíněna podáním žádosti o zjištění, že se československé státní občanství zachovává.

17. Žádný vliv na posouzení věci nemá zákon č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, jenž podle žalobcova názoru zrušil dekret č. 33, jenž tak přestal být použitelný. Soud k této námitce odkazuje na rozsudek NSS č. j. 6 A 90/2002-82 z 27. 11. 2003, podle něž *„nelze proto vyjít z toho, že zákonem č. 194/1949 Sb. došlo ke zrušení dekretu v celém jeho rozsahu. Pokud uvedeným zákonem pozbyly platnosti všeobecné předpisy o nabývání a pozbývání občanství, lze připustit, že dekret pozbyl platnosti v části týkající se pozbývání československého státního občanství, podle názoru soudu však zůstaly v platnosti ustanovení vztahující se k zachování československého státního občanství.“* Kromě toho také platí, že při posuzování, zda fyzická osoba byla československým státním občanem, se postupuje podle právních předpisů účinných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby (§ 64 zákona o státním občanství), a tímto předpisem byl právě dekret č. 33.

III. 2. Žalobcův otec byl německé národnosti

18. Pojem národnosti nebyl v dekretu č. 33 vymezen, a s žalobcem lze souhlasit v tom, že v první polovině 20. století se nejednalo a ani dnes nejedná o nesporně přijímaný a vykládaný koncept. Dnešní právní pojetí „národnosti“ oproti „státní příslušnosti“ (t. j. občanství) je založeno výhradně na právu každého svobodně rozhodovat o své národnosti (čl. 3 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Naproti tomu při posuzování otázky, zda podle dekretu č. 33 osoba pozbyla československé státní občanství, nezbyvá než vykládat tento pojem v tom významu, v jakém ho užívaly tehdejší právní předpisy, tedy jako převážně – ovšem nikoli zcela – objektivní kategorii (rozsudek NSS č. j. 5 As 61/2011-133, str. 10). NSS proto označil za relevantní kritéria pro určení národnosti uvedená v oběžníku Ministerstva vnitra z 24. 8. 1945, č. j. A-4600-16/8-45 ref. A., k úpravě československého státního občanství podle dekretu č. 33/1945 Sb., jež odpovídají judikatuře tehdejšího Nejvyššího správního soudu). Žalovaný v této souvislosti vhodně citoval nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/94 z 8. 3. 1995: *„řád minulosti nemůže být postaven před soud řádu přítomnosti, jenž je již poučen dalšími zkušenostmi, z těchto zkušeností čerpá a na mnohé jevy pohlíží a hodnotí je s časovým odstupem.“*
19. Správní orgány s odkazem na jmenovaný oběžník správně vyložily (srov. strany 9 a 10 napadeného rozhodnutí), že při určování příslušnosti ke konkrétní národnosti se vycházelo z tehdy obvyklých hledisek, tedy ze subjektivního prohlášení dané osoby potvrzeného určitými objektivními znaky. Těmi byla dřívější úřední hlášení k určité národnosti při sčítání lidu, přihlášky do škol, prohlášení pro účely zásobovacích lístků, původ z rodičů určité národnosti, školní vzdělání, užívání jazyka v soukromém životě, účast ve veřejném životě, zejména členství v politických stranách, spolcích, útvech, organizacích sdružujících osoby určité národnosti, členství v národních církvích a podobně. (Shodně vymezil kritéria pro určení národnosti také zdejší soud v rozsudku č. j. 11Ca 41/2003-35 z 19. 2. 2004, potvrzeném rozsudkem NSS č. j. 1 As 10/2004-71 z 6. 10. 2004).

20. Správní orgány provedly v součinnosti se žalobcem rozsáhlé archivní šetření, jehož výsledky jsou zachyceny na straně 10 napadeného rozhodnutí. Již při sčítání lidu v roce 1921 rodina žalobcova otce (on sám, jeho rodiče a sestra) uvedla ve sčítacím archu německou národnost (mateřský jazyk). Také při sčítání lidu v roce 1930 uvedl žalobce německou národnost (mateřský jazyk). Za pozornost stojí, že žalobcův děd, O. K., se v tomto hlášení – na rozdíl od svého syna – přihlásil k národnosti české. Relevanci sčítacího archu z roku 1930 pro určení národnosti přitom potvrdil také Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 617/08, jež se žalobce opakovaně odvolává (Ústavní soud jej dokonce označil za „klíčový“ důkaz, srov. odstavec 31 nálezu).
21. Kromě úředních hlášení shromáždily správní orgány také katalogy škol, na nichž se žalobcův otec vzdělával. Od školního roku 1918/19 do školního roku 1922/23 studoval v Německém reálném gymnasiu na Smíchově, poté do školního roku 1925/26 v Německém státním reálném gymnasiu v Praze III, přičemž v jeho nacionále za první i poslední školní rok je uveden mateřský jazyk: německý. Žalobcův otec měl jako volný jazyk češtinu, avšak vyučovacím jazykem na gymnasiu byla němčina. Poté, od školního roku 1933/34 do školního roku 1935/36, studoval Vysokou školu obchodní v Praze při Českém vysokém učení technickém v Praze, kde vyučovacím jazykem byla čeština. V nacionále žalobcova otce z doby tohoto studia jsou uvedeny rozporné údaje o jeho národnosti: chronologicky je v nich uvedena národnost německá, československá, česká, německá, česká (přeskrtnutá a opravená na německou) a německá. Nelze přehlédnout, že jednotlivá nacionále jsou vyplněna již na první pohled velmi rozdílným písmem. Soud se tak ztotožňuje s žalovaným, že z těchto podkladů nelze zjistit žádné spolehlivé údaje o národnosti žalobcova otce, nicméně zbylé shora vyjmenované podklady považuje ve shodě s žalovaným za dostatečné. Mezi účastníky je dále nesporné, že žalobcův otec se v roce 1940 v Belgickém království přihlásil jako dobrovolník do československé zahraniční armády, avšak nebyl odveden pro svou srdeční vadu. Žádné jiné poznatky o žalobcově otci nebyly ve správním řízení zjištěny a ani žalobce nenavrhл další důkazy.
22. Lze shrnout, že žalobcův otec byl v době svého útěku z Československa v listopadu 1938 československým státním občanem židovského vyznání, jenž žil v Praze (a na jeho osobu proto nelze plně převést životní realitu sudetského Lanškrounska, popsanou v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 617/08, na niž se žalobce odvolává; srov. odstavec 32 nálezu), jeho mateřským jazykem byla němčina, avšak ovládal také češtinu, studoval na dvou německých gymnasiích s výukou v němčině a poté na vysoké škole s výukou v češtině, a v dřívějších úředních hlášeních se opakovaně přihlásil k německé národnosti. Jeho snaha vstoupit v roce 1940 do československé zahraniční armády nepochybně svědčí o věrnosti Československé republice, ale nutně nevypovídá nic o jeho národnosti. Jako platí, že ne všichni občané české národnosti zůstali Československé republice věrni, tak samozřejmě ne všichni občané německé národnosti tento státní útvar zradili. V odvodním lístku žalobcův otec uvedl jako svou mateřskou řeč češtinu, tento údaj má však ve světle dlouhé řady shora uvedených důkazů dosvědčujících opak jen malý význam. Žalobci lze přisvědčit v tom, že osoby, které se při sčítání lidu v roce 1930 přihlásily k židovské národnosti a uvedly německý jazyk jako jazyk mateřský, projevíly vůli nebýt vnímány jako příslušníci německé národnostní menšiny (strana 6 žaloby nahoře). To však nebyl případ žalobcova otce, v jehož sčítacím archu z roku 1930 je uvedena národnost německá, a nikoli židovská (izraelitská), na což výstižně upozornil také žalovaný v napadeném rozhodnutí.

23. Správní orgány tak dospěly ke správnému závěru, že podle shora vymezených objektivních i subjektivních hledisek byl žalobcův otec německé národnosti, jak tento pojem chápal dekret č. 33, tehdy platné právní předpisy a tehdejší judikatura tehdejšího Nejvyššího správního soudu. Jeho pozdější aktivity a postoje, o nichž žalobce hovoří (účast v Československém Červeném kříži a na akcích Československého velvyslanectví v Caracasu), jsou popsány příliš nekonkrétně – s výjimkou příspěvků pro Československý Červený kříž v roce 1944 – na to, aby se soud mohl podrobněji zabývat jejich významem z hlediska rozhodných kritérií, a žalobce ani v žalobě neoznačil žádné konkrétní důkazy, o něž se opírají (opět s citovanou výjimkou). Stejně tak není z hlediska určení národnosti žalobcova otce významné, že jeho příbuzní, jimž se nepodařilo z Československa včas uprchnout, byli zavražděni právě osobami s německou národností, jelikož – jak je všeobecně známo – oběťmi vyhlazování prováděného Německou (později Velkoněmeckou) říší byli příslušníci určitých etnik (nejčastěji Židé a Romové) nebo „nežádoucích skupin“ (na příklad lidé s mentálním postižením) bez ohledu na svou národnost, tedy včetně osob německé národnosti.
24. Soud k tomu poznamenává, že správní orgány posoudily otázku státního občanství žalobcova otce na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu, podle relevantních kritérií a své rozhodnutí řádně odůvodnily; v žádném případě se nejednalo o pouhý „formální“ postup z ryze „českého hlediska“, jak naznačuje žalobce.
25. Mimořádně trudný osud židovského etnika nezůstal dekretem č. 33 nepovšimnut, neboť jeho příslušníci byli privilegovanou skupinou podle § 2 odst. 1 dekretu, a československé státní občanství jim zůstalo za shora vyjmenovaných podmínek zachováno (k podrobnostem srov. část III. 4. tohoto rozsudku). Jejich nepochybné trpění pod nacistickým terorem však nemá vliv na posouzení jejich národnosti ve smyslu dekretu; opačný závěr by znamenal neodůvodněné setření rozdílů mezi jednotlivými skupinami osob v dekretu uvedenými.

III. 3. Žalobcův otec se v době zvýšeného ohrožení republiky nepřihlásil v úředním hlášení za Čecha

26. Dekret č. 33 se nevztahoval na Němce a Maďary, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky přihlásili v úředním hlášení za Čechy nebo Slováky.
27. Dobou zvýšeného ohrožení republiky rozumí se přitom doba od 21. 5. 1938 (§ 18 dekretu presidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) do 31. 12. 1946 (§ 1 vládního nařízení č. 217/1946 Sb., jímž se stanoví konec doby zvýšeného ohrožení republiky).
28. Podmínky přihlášení se v úředním hlášení za Čecha, ať už z hlediska jeho četnosti nebo formy, nejsou v dekretu č. 33 konkretizovány. Je však zřejmé, že nároky kladené na Němce a Maďary, jejichž splnění bylo nezbytné pro podřazení těchto osob pod § 1 odst. 3 dekretu, byly mimořádně vysoké. Jednalo se totiž o jedinou skupinu Němců a Maďarů, na kterou se dekret vůbec nevztahoval, a důsledky plynoucí pro ně z dekretu byly obdobné jako u osob, které se nikdy neprovinily proti národům českému nebo slovenskému a zároveň se činně účastnily boje za jeho osvobození nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem. Přihlášení se v úředním hlášení za Čecha nebo Slováka tak muselo skýtat rizika a nepříznivé důsledky obdobné těm, jimž byli vystaveni českoslovenští občané české nebo slovenské národnosti.

29. Typickými znaky takového přihlášení proto podle názoru soudu bylo, že k němu docházelo na historickém území Československa, soustavně a (také) v době, kdy bylo s tímto přihlášením spojeno určité reálné nebezpečí, tedy zejména během okupace Československa a během války.
30. Žalobcův otec opustil území Československa v listopadu 1938, a ve správním spisu není žádný důkaz o tom, že by se do té doby přihlásil v úředním hlášení za Čecha (a ani žalobce to netvrdí). Žalobce za toto přihlášení považuje výlučně snahu svého otce z roku 1940 vstoupit v Belgickém království do československé zahraniční armády. Jakkoli nelze pochybovat o vysoké hodnotě tohoto činu a za ním stojící odvaze žalobcova otce a jeho oddanosti Československé republice, lze je zohlednit toliko při hodnocení podmínek uvedených v § 2 odst. 1 dekretu (k tomu podrobněji v následující kapitole rozsudku) a nemůže být jím samým naplněna skutková podstata § 1 odst. 3 dekretu. Žalobcův otec tak sice učinil v době zvýšeného ohrožení republiky, avšak pouze jednorázově, v zahraničí a vůči orgánu cizí moci, od něhož mu kvůli tomuto jednání nehrozilo žádné nebezpečí a který vůči němu kvůli jeho přihlášení za Čecha nevyvolil žádné nepříznivé následky.
31. Žalobcův otec tedy podmínky § 1 odst. 3 dekretu nesplnil. Této skutečnosti si byl pravděpodobně vědom i žalobce, neboť tento důvod pro zachování československého občanství svého otce zmiňuje v žalobě jen okrajově a jeho argumentace směřuje zejména k důvodům pojednaným v předchozí a následující kapitole rozsudku.

III. 4. Žalobcův otec nepodal žádost o zachování československého občanství

32. Mezi účastníky řízení není sporu o to, že žalobce uprchl z Československa koncem roku 1938 z důvodu vzrůstajících represí vůči židovskému etniku a že mnoho jeho příbuzných bylo poté zavražděno ve vyhlazovacím táboře. Stejně tak je nesporné, jak soud již uvedl, že žalobce se pokusil v roce 1940 v Belgickém království vstoupit do československé zahraniční armády.
33. Soud přisvědčuje správním orgánům v tom, že žalobcův otec patrně splňoval podmínky pro zachování československého státního občanství uvedené v § 2 odst. 1 dekretu. Nic ve správním spisu totiž nenasvědčuje tomu, že by se jakkoli provinil proti národům českému a slovenskému, a citované skutečnosti naopak nasvědčují tomu, že trpěl pod nacistickým terorem (zavražděním svých bližních) a činně se zúčastnil bojem za osvobození (snahou o vstup do československé zahraniční armády, jež zmařila toliko jeho srdeční vada).
34. Další podmínkou pro zachování občanství podle citovaného ustanovení však bylo podání žádosti o zjištění, že se československé státní občanství zachovává, což bylo možno učinit do šesti měsíců od počátku účinnosti dekretu, tedy do 10. 2. 1946. Pokud taková osoba žádost včas nepodala a její občanství zaniklo, byla oprávněna podat žádost o vrácení již zaniklého občanství, a to ve lhůtě do 31. 10. 1950. Obě žádosti bylo možno podat také u zastupitelského úřadu v cizině.
35. Správní orgány v rámci archivního šetření nenalezly žádný důkaz pro závěr, že žalobcův otec požádal o zjištění, že jeho občanství bylo zachováno, nebo o vrácení svého občanství (k tomu srov. stranu 4 napadeného rozhodnutí), a ani žalobce netvrdí (a tím méně nedokládá), že tak učinil. Soudu proto nezbyvá než konstatovat, že žádná z těchto žádostí nebyla ve stanovených lhůtách podána, a československé státní občanství žalobcova otce proto zaniklo 11. 2. 1946 a nikdy později mu nebylo vráceno. (Ke shodnému závěru dospěl za obdobných okolností NSS v již citovaném rozsudku sp. zn. 1 As 10/2004).

IV. Závěr a náklady řízení

36. Soud shrnuje, že žalovaný na základě důkladného šetření dospěl ke správnému závěru, že československé státní občanství žalobcova otce zaniklo v důsledku účinků dekretu č. 33 a v rozhodné době (od 15. 6. 1950 do 27. 11. 1955) nebyl československým státním občanem. Ačkoli žalobcův otec pravděpodobně splňoval podmínky § 2 odst. 1 dekretu pro zachování československého občanství, žádost nezbytnou pro jeho zachování, a případně poté pro jeho vrácení, nepodal, ačkoli tak mohl učinit po dobu více než pěti let, a to i u zastupitelského úřadu v cizině. Za této situace žalovaný nemohl postupovat jinak, než požadované osvědčení o státním občanství žalobci nevydat. Jelikož soud neshledal žádný ze žalobních bodů důvodným a nezjistil ani žádnou vadu, k níž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, zamítl žalobu podle § 78 odst. 7 s. ř. s. jako nedůvodnou.
37. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud dle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení, a žalovanému nevznikly žádné náklady nad rámec jeho obvyklé úřední činnosti, proto mu soud jejich náhradu nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, a to v tolika vyhotoveních (podává-li se v listinné podobě), aby jedno zůstalo soudu a každý účastník dostal jeden stejnopis. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 7. října 2021

JUDr. Ing. Viera Horčicová
předsedkyně senátu

